

שמעתא עמיקתא

גליון תכ"ב | פרשת תצוה - זכור | תש"פ | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב'

הלכות מצוות לפורים

קריאת המגילה

אכילה לפני קריאתה

- א. אכילה לפני הקריאה אסור לאכול קודם שישמע קריאת המגילה (ש"י רמ"א סי' תרצ"ד), והדין כן אף קודם הקריאה של היום, אפילו כבר התפלל. (מ"ב סי' ק"טו).
- ב. התחיל בהיתר בני הכרכים שדינם לקרוא בט"ו (ולא במוצאי הצום) אם התחילו לאכול חצי שעה לפני זמן ערבית יכולים להמשיך אכילתם. (הרמ"א סי' תרצ"ד) לענין מצות לולב שהיא מצוה דאורייתא.
- ג. טעימה דוקא אכילה אסורה, אבל טעימה מותרת לצורך גדול, כגון לצורך חולה קצת או מי שמתענה והתענית קשה לו. (מ"ב שם סי' ק"ד).
- ד. מה היא טעימה טעימה פירושה אכילה עד כביצה פת (מ"ב שם סי' ק"ד), ואכילת פירות אפילו הרבה. (ש"י סי' רלב ס"ג). וכן אכילת תבשיל העשוי מחמשת מיני דגן אפילו הרבה. (מ"ב סי' רלב סי' ל"ד). ולענין אכילת פת הבאה בכיסנין יש להחמיר לכתחלה להחשיבה כפת. (ע"י בשע"י סי' רפ"ו אות ז) ומ"ב (סי' תרל"ט סי' טו-טז). ומשקין המשכרין אינן מותרין אלא כשיעור ביצה. (מ"ב שם).
- ה. מנחה שוקה (שאינו משכר) אפילו הרבה נחשב טעימה. (מ"ב סי' רלב סי' לה).

אם ממנה שומר שיזכיר לו, מותר לו לטעום לפני הקריאה, ובשעת הדחק מותר לו אף לאכול או לישון. (ע"י ברמ"א סי' רלב ס"ג) ובמ"ב (שם). וע"י עוד במ"ב בסי' תרצ"ד ושע"י (שם) דע"כ לענין אכילה סמוכין על שומר אפילו לכתחלה. וכן פסק השלמת חיים (סי' שסח) שמתיר לאכול אם ממנה שומר. ועיי"ש שכתב כן אף אליבא דהמ"ב (סי' תרצ"ד סי' טז ושע"י שם) ששמעו שהתיר אכילה (יותר מטעימה) דוקא לחולה.

נשים באכילה לפני הקריאה

אף אשה אסורה לאכול לפני קריאת המגילה. (שהרי גם הן מחויבות במצוה זו. וכן הוא בביאור הלכה (סי' תרצ"ד מפ"ג). ואם הבעל יזכיר לה מותר לה לאכול (כי דינו כשומר שמועיל כני"ל).

הקריאה

א. שמיעת כל מילה מוקריאת המגילה

- א. לא שמע אפילו מילה א' מהמגילה לא יצא ידי חובתו. (מ"ב סי' תרצ"ד סי' מח).
- ב. להשמיע לאזניו לדעת הסוברים שחרש אינו יכול להוציא רבים ידי"ח (ע"י לקמן באות ג), מי שקורא המגילה לעצמו צריך להזהר מאוד שישמע לאזניו, שאלי"כ אפילו בדיעבד לא יצא. (שע"י שם אות ז). אבל לדעת החולקים בדיעבד יצא. (מ"ב סי' טו). ולמצוה לכל הדעות צריך להשמיע לאוזניו. (ע"י בב"י רס"י קפה) ובמ"ב שם. וע"י במועדים וזמנים (ח"י סי' ק"א). וע"י עוד בשמעתא עמיקתא גליון י"ב.
- ג. לכוין בכל מילה ומילה השומע את המגילה אפילו אם לא כוון בכל תיבה יצא. (מג"א סי' תרצ"ד סי' טו). וע"י בסמוך.
- ד. הסיח דעתו באמצע הקריאה השומע את הקריאה ופנה לבו לגמרי לדברים אחרים עד כדי שלא שמע כלל מה שהחזן אמר לא יצא. (הגר"ש זצ"ל (אשרי האיש עמי רפ"ו)). אך אם לא היה מרוכז במה שהחזן קרא אבל שמע הקריאה, כגון שידו אוחזת בידו עם החזן או שהוא זוכר ששמע אך לא עם לבו למה ששמע, יצא. (ע"י במג"א סי' תרצ"ד סי' טו). וכן פסק הגר"ח ש"ש (אגרת הפורים פי"ג מהגה כ"א-כ"ד). וע"י בזה בשמעתא עמיקתא גליון י"ב.
- ה. מסתפק אם שמע כדון, כגון שהקריאה של הלילה היא ספק דרבנן ולקולא ואינו צריך לחזור ולקרוא. (ע"י מ"ב סי' תרצ"ד סי' טו) ובפתי"ש (יו"ד סי' ק"י סי' כ). אבל ביום דחויבא מדברי קבלה, ספק לחומרא. (ע"י מ"ב שם) ובשע"י (סי' תרצ"ד אות כז וסי' תרצ"ד אות מא) דקריאה דיום חמור מלילה, והוא מדברי קבלה. וע"י עוד בזה בשמעתא עמיקתא גליון קע"ח.
- ו. מסתפק אם שמע כדון בעיירות המסופקות הקורא ביום י"ד וביום ט"ו משפס, כגון שנמצא בעיירות המסופקות (בין מחמת ספק במציאות אם מוקפות הן מימי היום, או מחמת פלוגתא), ומסתפק אם שמע המגילה כדון ביום ט"ו, א"צ לחזור ולקרוא אף ביום. והמחמיר תבוא עליו ברכה. [כיון שיש כאן ס"ס, ספק שמע כדון, ספק שמא אינו חייב לקרוא כלל. אלא דאין להקל בזה אלא בספק שאירע בקריאה של יום ט"ו, אבל ביום י"ד דמכריכין בה מ"ה"ט שכתב הגר"ח דבדיעבד בן כ"ד שקרא בי"ד יצא, מסתבר דאין להקל. ואף ביום ט"ו המחמיר תע"ב]. וכן שמענו מגדולי הפוסקים. וע"י בזה בשמעתא עמיקתא גליון קע"ח.
- ז. הפסיק באמצע הקריאה, והפסיק חזר למקום שפסק, אפילו שהיה כדי לגמור את כולה, יצא. (ש"י תרצ"ד ס"ג). ואפילו סח בנתיים. מיהו גוערין במי שסח בנתיים. (רמ"א שם). וע"י בשע"י (אות יח). אלא שאם שהה מחמת אונס כדי לגמור את כולה חוזר לראש ללא ברכה, אלא אם כן הסיח דעתו דאז גם מברך. (מ"ב סי' תקצ"ד סי' יח) והגר"ש זצ"ל (חשוך חמד מגילה עמי ר"ל). והיינו שהפסיק משום שאינו ראוי, כגון שצריך לנקבו או שהמקום אינו ראוי מחמת צוואה או מי רגלים, אבל אונס אחר כגון מחמת ליסטים אינו חוזר. (מ"ב סי' ס"ה סי' ב). ועל כן מי שנאנס לכתב לבית חולים וכדומה ממשך במקום שהפסיק, אלא שאם הסיח דעתו עליו לברך על המשך קריאתו. (הגר"ש זצ"ל שם).
- ח. לא שמע מילה מהש"י, להשלימה מתוך חומש השומע הקריאה מהש"י וחסר מילה א' או יותר, מותר לו להשלים באותו זמן מתוך מגילה כשרה עד מקום שהש"י נמצא. ואם אין לו מגילה כשרה בדיעבד משלים מתוך חומש בתנאי שלא חיסר רוב הקריאה (ולכת' ישמע המילים לאזניו). (מ"ב סי' תרצ"ד סי' ק"טו).

ט. השלים קריאת המגילה בעודו שומע מהש"י

השומע הקריאה מהש"י ובאותו זמן השלים מילות החסרות לו, אם לא השלים גם המשך הקריאה, אפילו כוון לצאת על ידי שמיעתו מהש"י, לא יצא ידי חובתו. [אע"פ ששומע כעונה מהני אף בשעה שהוא מדבר כדמוכח בשע"י (סי' קסז אות ג) למענין, מ"מ הרי נמצא קורא למפרע ולא יצא כמ"ש הש"י (סי' תרצ"ד ס"ג) והמ"ב (סי' ק"ב). אלא שצ"ע היכן שהשלים מילה א' ושמע גם מילה הבאה מהש"י אם חשיב למפרע, שהרי דינו כאילו אמר שתיים ביחד. וע"י בזה בשמעתא עמיקתא גליון קע"ח].

י. לקרוא מילה במילה עם הש"י

הרוצה לקרוא מילה במילה עם הש"י מותר לו לעשות כן אף כשקורא מתוך חומש, ויתנה בלבו שאם לא ישמע איהו מילה מהש"י יצא ידי"ח (של אותה מילה) בקריאה שלו. [הגר"ש זצ"ל (הגר"ש זצ"ל (אגרת הפורים פי"ג מהגה כ"ד). וע"י בשמעתא עמיקתא גליון קע"ח].

יא. שומע בהברה שונה

השומע את המגילה בהברה שונה ממסורת אבותיו יצא. (הגר"ש זצ"ל (אשרי האיש פ"ג אות טו)).

יב. שמיעתה דרך טלפון

מי שאין בידו מגילה ואינו יכול לשמוע מאחר מחמת אונס, ובידו לשמוע דרך טלפון, עליו להחמיר לעשות כן. [כ"י יש צד שיצא ידי"ח. וכן מבואר בשבט הלוי (ח"ה סי' פד). וע"י באג"מ (ח"ב סי' קח וח"ד קכז), במנח"ש (ח"א סי' ט) ועוד. וע"י בגליון קע"ח]. ואם כבר שמע דרך הטלפון ואחר כך נודמנה לו מגילה כשרה חייב לחזור ולקרוא פעם שניה בלא ברכה. (שבט הלוי שם).

משלוח מנות

א. חובת משלוח מנות

חייב אדם לשלוח שתי מנות לרעהו, דכתיב "ומשלוח מנות איש לרעהו". ומצותה שתי מנות לאדם אחד, וכל המרבה הרי זה משובח. (ש"י תרצ"ד ס"ג) ומ"ב (שם סי' ק"א).

ב. טעם המצוה

יש אומרים שהטעם של משלוח מנות הוא כדי להרבות שלום וריעות. [מנות הלוי (מגילת אסתר פ"ט פ"י יט)]. וי"א שהוא כדי שיהא לכל א' צורכי סעודת פורים. [נתרה"ד (סי' ק"א)]. וע"י בחת"ס (סי' קצו) שנה' מהרמ"א ש"ס"ל כהמנות הלוי, אולם הפר"ח (שם) חולק על הרמ"א. [יש כמה נפק"מ בין הטעמים, כגון שלפי השיטה הראשונה אפשר לשלוח כלים וכדומה. אבל לפי השיטה השנייה צריכים דוקא דבר מאכל. ומכל מקום כבר נתפשט לתת במשלוח מנות מיני מאכל. ככה"ג (שם הגב"י סי' ק). וע"י בגליון י"ג].

ג. נשים

נשים חייבות במשלוח מנות. (רמ"א סי' תרצ"ד ס"ג). ונשים נשואות נהגו להקל בזה כי יוצאות ע"י הנתינה של בעליהן. וי"א שלכתחלה אין לסמוך על זה. (מ"ב סי' ק"ה). ועיי"ש במ"ב שכתב שמי"ש יש להחמיר. אלא שהמנהג הפשוט לא להחמיר בזה. וע"י בערוה"ש (סי' תרצ"ד אות ב) שכתב שאשתו יוצאת ע"י הנתינה של בעלה כי כגוף אחד ניהו. ומ"מ יכולה לשלוח מהמאכלים ומשקים המצויים בביתה. אע"פ ששייכים לבעלה משום שיש לה רשות לתתם לאחרים שדינם כשלה אף ללא קנ"י. (שבט הלוי (ח"ט סי' קמז אות א)).

ד. חינוך הקטנים

קטן חייב במשלוח מנות מדין חינוך. (פמ"ג (סי' תרצ"ד א"א סי' ק"ד)).

ה. לשלוח לקטן

לכתחלה יש לגדול להנמנע משלוח מנות לקטן (ואם כבר יצא ידי חובתו אין חשש). וע"י בערוה"ש (סי' תרצ"ד אות יח) שנקט שאם שולח משלוח מנות לקטן יצא, דרעהו קרינן ביה. וכן נקט במקראי קדש (פורים סי' לט אות ב). אולם הבן איש חי (פרי תצוה אות טו) והכה"ח (סי' תרצ"ד אות יג) פסקו דבכה"ל יצא.

ו. לשלוחם על ידי שליח

יש אומרים שאפשר שחייבו חז"ל לשלוח המנות דוקא על ידי שליח. (מ"ב סי' תרצ"ד סי' יח) בשם הבנין ציון (סי' מד) (אלא שבאמת שם פשט דלא בעינן שליחות ומסתפק שמה יש דין לכתחלה לעשות כן), וע"י במקור חיים (ססי' תרצ"ב). ויש אומרים שאין צריך שליחות. [א"י בוטשאטש (שם), הכ"ח (אות מא) וחזו"א (ד"ניס והנהגות)]. ולכתחלה יש להקפיד לשלוח עכ"פ משלוח מנות אחד על ידי אחר.

ז. לשלוחם על ידי קטן (לדעת המהמיריים לעיל)

י"א שמועיל לשולחם אף על ידי קטן. [חת"ס ומקור חיים (ססי' תרצ"ב)]. ויש מסתפקים בזה. [הרע"א (פסקי תשובה סי' קמח)]. ודעה ראשונה עיקר. [מהר"ש (דעת תורה סי' תרצ"ה)].

ח. לשלוח לפני פורים

יש אומרים שמועיל לשולחם מ"א באדר אם יגיעו בפורים. (מהר"א סי' רד). וכן פסק המהר"ש (דעת תורה שם סי' ד). וע"י בבאר היטב (סי' תרצ"ד סי' ק"ב) בשם ה"ד אהרן. [יש מחמירים שצריך לשולחם דוקא בפורים עצמו. (ערוה"ש (אות יז) ותורה לשמה (שאלה קפח)). וע"י עוד בפמ"ג (סי' תרצ"ד א"א סי' א)].

ט. בן י"ד לבן ט"ו (או להיפך)

י"א שבן י"ד ששלח לבן ט"ו והגיע לידו בי"ד ואכלו בט"ו, יצא השולח ידי"ח, אבל בן כ"ד ששלח לבן ע"ר בט"ו לא יצא. [א"י (סי' תרצ"ד) כי הכל הולך אחר שמחת המקבל. וע"י בתמהרה"י אשכנזי (סדור בית עובד)]. וי"א שאינו יד"ח אלא בי"ד לבן י"ד או בט"ו לבן ט"ו. [ע"י ח"י רבינו מאיר שמה (ליקוטים מגילה ד: ד"ה ועוד) ובתורת המועדים (סי' כ אות ה) בשם החזו"א וצ"ע הקודש (סי' נו)]. ולמעשה יש להקפיד לתת לבן י"ד בי"ד ולבן ט"ו בט"ו. (הגר"ש זצ"ל (ביקשו מפיהו אות ט)).

י. מסתפק אם קיים המצוה

כל מסתפק היום הם מצות מדברי קבלה. (שליה (נר מצוה מסי' מגילה אות ו) וטורי אבן (מגילה ה: ד"ה חזקיהו)). ועל כן י"א שספק לחומרא. [טורי אבן שם]. ויש מסתפקים בזה. (מ"ב סי' תרצ"ד סי' טו)]. ולמעשה לכתחלה יש להחמיר לחזור ולקיימם.

יא. נתינת משלוח מנות למי שאינו מברך

מותר לתת משלוח מנות לשכן וכדו' שהוא חשוד שלא לברך, משום דרכי שלום או כדי לקרבו לדת. [ואין בזה משום לפני"ע: א' אם כוונתו גם לקרב לב השני לחזור בתשובה אין חשש לפני"ע כמבואר ברוב"א (קדושת לב. ד"ה הא). וכ"כ בתשובות והנהגות (ח"ב סי' קלח)]. וכן מבואר במנח"ש (רס"י לה). ב' במקום דרכי שלום מותר כמבואר במ"ב (סי' שמז סי' ו) עיי"ש התנאים בזה. וכן הוא בב"ד. וע"י בגליון י"ג].

